

Connie Palmen

Jij zegt het

2015 Prometheus Amsterdam

Voor de meeste mensen bestaan wij alleen in een boek, mijn bruid en ik. De afgelopen vijfendertig jaar heb ik met een machteloos afgrijzen moeten aanzien hoe onze echte levens bedolven raakten onder een modderstroom van apocriefe verhalen, valse getuigenissen, roddels, verzinsels, mythen, hoe onze ware, complexe persoonlijkheden werden vervangen door clichématige personages, vernauwd tot simpele imago's, op maat gesneden voor een sensatiebelust lezerspubliek.

En dan was zij de broze heilige, ik de brute verrader.
Ik heb gezwegen.

Tot nu.

Ze had iets van een godsdienstfanaticus, dat jakkerende verlangen naar een hogere vorm van zuiverheid, de heilige en gewelddadige bereidheid zichzelf – haar oude, valse zelf – op te offeren, te vermoorden, zodat ze opnieuw geboren kon worden, schoon, vrij, en bovenal echt.

In de zeven jaar die we samen doorbrachten heb ik

haar nooit bij iemand – ook bij onze kinderen niet – gezien zoals ze was, zoals ik haar kende, de vrouw met wie ik leefde, de vrouw die me stampend als een tochtige merrie tot bloedens toe in mijn wang beet bij onze eerste ontmoeting.

We omhelsden elkaar niet, we vielen elkaar aan.

Briesend – van genot, van vreugde – rukte ik de rode haarband van haar hoofd, trok de zilveren oorringen van haar lellen, het liefst had ik haar jurk in flarden gescheurd, haar ontbloot van al die paraferalia van fatsoen, volgzzaamheid en beschaving, van onechtheid.

Het was wreed, het deed pijn.

Het was echt.

We maakten elkaar buit.

Nog geen vier maanden later ben ik met haar getrouwd.

Van een vrouw die je bijt in plaats van kust, had ik moeten weten dat iemand liefhebben voor haar gelijkstond aan iemand bevechten. Van mezelf had ik moeten weten dat ik met het stelen van de sieraden alleen haar opsmuk had weggerukt en als trofeeën bij me had gestoken. Wie zo een liefde begint, weet dat er in het hart van die liefde geweld en vernietiging schuilgaat. Tot de dood erop volgt. Van meet af aan was het gedaan met een van ons.

Het was zij of ik.

In het verslindende geweld dat liefde heet, had ik mijn gelijke gevonden.

Ik hield van haar, ik ben altijd van haar blijven houden. Als haar zelfmoord de val was waarin ze mij wilde van-

gen om mij te verzwelgen, in zich op te nemen, één lichaam te worden, is haar dat gelukt. Een bruidegom gegijzeld door de dood, voor eeuwig aan zijn bruid verbonden in een postuum huwelijk, zo onafscheidelijk als zij wilde dat ik van haar was.

Haar naam is mijn naam.

Haar dood is mijn dood.

Ik geloof in zoiets als een echt zelf en ik weet hoe zeldzaam het is om het te horen spreken, om het bevrijd te zien worden uit die cocon van valsheid en onbeduidendheid, de schijngestalten die we aan anderen presenteren om bij hen in de smaak te vallen, ze te misleiden. Hoe gevaarlijker het echte zelf, hoe geraffineerder de maskers. Hoe bijtender het gif dat we het liefst over anderen zouden spugen – om ze te verlammen, te doden – hoe zoeter de nectar waarmee we hen verlokken naar ons toe te komen, in onze nabijheid te zijn, van ons te houden.

Ze was een zoetgeurend vat vol venijn.

Ik had nooit eerder iemand ontmoet bij wie liefhebben en haten zo dicht bij elkaar lagen dat er bijna geen verschil was. Ze wilde niets liever dan iemand liefhebben, maar ze haatte het als ze het daadwerkelijk deed. Ze wilde niets liever dan bemind worden, maar ze heeft iedereen die ooit van haar heeft gehouden genadeloos voor deze liefde afgestraft.

Achter een façade van verpletterende vrolijkheid verborg zich een schuwe haas met een ziel van glas, een kind vol angsten, nachtmerrieachtige amputaties, op-

sluitingen, elektrocuties. En ik – de verliefde sjamaan – aanbad het breekbare, gewonde meisje, haar ware zelf, wilde doen wat de liefde van de minnaar eist: als een teder iconoclast haar konterfeitsel verbrijzelen. Omdat ik van haar hield was het aan mij haar als vrouw en schrijver uit het omhulsel van onechtheid te scheuren, haar zover te krijgen dat ze haar eigen stem liet horen. De bange stem, de boze stem, de drenzerige stem waarmee ze zeurde over futiliteiten, de verstomde stem waarmee ze vernederde en treiterde, de verboden stem waarmee ze als een razende wraakgodin banvloeken uitsprak over iedereen die haar verwondde. Haar stenen tong moest kunnen dansen op het metrum van haar ziel, de zwarte ziel waar ze – terecht – bang voor was. Het was aan mij om haar te laten verrijzen uit die dood.

Wat ik toen niet zag, was dat ik ook bezig was mezelf te bevrijden.

Haar waanzin is mijn waanzin.

Vanaf mijn dertiende liep ik rond met een hoofd vol mythen, sagen, volksverhalen, een geheime wereld van magische kennis, bevolkt door wrede goden die hun zonen verslinden en machtige godinnen in hun wisselende gedaantes van maagd, moeder, monster. Door mijn zus kwamen daar de astrologie, de tarotkaarten, het ouijabord bij. Op mijn twintigste was ik in staat een volledige horoscoop te berekenen van mijn familie, mijn vrienden, van de vriendinnen met wie ze de hemel konden delen of van wie ze zo ver mogelijk verwijderd moesten blijven. Elke ochtend bekeek ik hoe de sterren

en planeten ervoor stonden en wat ze me te vertellen hadden.

Als ik op de dag van onze ontmoeting had geluisterd naar wat zij niet zacht fluisterden maar me luidkeels toejankten, had ik me die avond opgesloten in mijn kamer, was niet naar de presentatie van het eerste – en overigens laatste – exemplaar van ons poëzietijdschrift gegaan, had ik haar nooit ontmoet, of misschien op een ander tijdstip, een waarop het niet in de sterren geschreven stond dat mij op die dag een rampzalige ontmoeting te wachten stond, een explosieve botsing van astrale energie die mijn leven voor altijd zou veranderen.

Ik ben een sceptische wichelaar, ik heb er te weinig in geloofd.

Ik ging.

Het was er druk, lawaaiig, rokerig als de hel. Tussen de existentialistische mannen in coltruien en de mij al te vertrouwde, bleke Engelse vrouwen verscheen zij als een langbenige godin. Op de universiteit was de roem haar vooruitgesneld, ik wist wie ze moest zijn, de uitbundige Amerikaanse met een aantal publicaties op haar naam.

Voor mijn ogen rees een grote, glanzend gepolijste vrouw op, een verschijning uit het beloofde land. Zodra ik haar marmeren huid zou aanraken reikte ik over de Atlantische Oceaan naar de Amerikaanse literatuur. Met haar maanvolle gezicht en koperkleurige satijnen huid zag ze eruit als een actrice uit een Hollywoodfilm. Een parelmoeren lach, tanden wit als van een haai, blinkend tussen bloedrood geverfde, vlezige lippen,

zonneshijnblond golvend haar, alles wat wild en onbesuisd aan haar was ingesnoerd door een strakgetailleurde jurk, rood en zwart, de kleuren van de Schorpioen. Ze danste met mijn beste vriend Lucas, iets te losbandig, iets te onbeschaamd, ogenschijnlijk half en half in trance, maar dat was ze niet, ze wilde dat ik deze balts aanschouwde. In de korte stilte, waarin de muziek van de wereld zwijgt, de natuur haar adem inhoudt om kracht te verzamelen voor een verwoestende orkaan, zette ze een paar wiebelende stappen in mijn richting – mijn beschonken godin – een paar zwartbruine ogen koortsig van paringsdrift.

Ik liep op haar toe, ik noemde haar bij haar naam.

Ik zei: ‘Sylvia.’

Verrast door de erkenning moest ze schreeuwen om de hitsige jazz en de brallende mannen te overstemmen, en dat deed ze, ze schreeuwde, ze blafte me als Hecate mijn eigen zinnen toe, hele strofen uit de gedichten die ze net in ons tijdschrift las, ze riep: “Ik heb het gedaan, ik.”

Om haar heen hing het weeïge namaakaroma van lelies en lentebloesem, maar toen ik haar vastgreep en wegvoerde van de dansvloer rook ik haar echte geur, scherp als muskus, zoetzurig als het zweet van een bronstig ree. Met de afdruk van haar tanden in mijn wang ging ik de nacht in als een gebrandmerkt man.

Het was 25 februari 1956.

Ik was van haar.

Niet vier, maar zevenentwintig dagen later brak onze eigen schrikkeldag aan, dat dubieuze geschenk van de

goden, een overschot van vierentwintig uur dat de rekensom van de eeuwigheid kloppend moet maken. Ze had nog één dag over voordat ze aan een reis door Europa begon. Ze gaf hem aan mij. Het was de vrijdag die mijn verleden, heden en toekomst zou bepalen.

Cambridge is een dorp, een broeinest van roddel en achterklap. Via via was ze te weten gekomen dat ik met Lucas tot tweemaal toe op een middernachtelijk uur onder haar raam had gestaan en wij – dronken, haar naam luid zingend – kleine brokjes aarde tegen het venster op de derde etage gooiden, tegen het verkeerde bleek later. Na de mislukking van deze boerse Romeo-act schakelde ik mijn vriend in om haar naar mijn kamer in Londen te brengen. Lucas, zelf uit Tennessee en vervuld van plaatsvervangende schaamte voor alles wat hij Amerikaans aan haar vond – de agressieve oppervlakkigheid, luidruchtige aanstellerij en opdringerige onbescheidenheid – smeekte me hem geen bemiddelaar te maken van een liefde die verdoemd was en hem daarmee medeschuldig te maken aan alles wat nog komen zou.

Ik luisterde niet naar mijn boodschapper.

Hij bracht haar naar me toe, leverde haar bij me af op 18 Rugby Street, en verdween.

Op de lage tafel lagen de trofeeën van de eerste dag. Ze kwam binnen als een fladderende vogel, beweeglijk, opgewonden, nerveus, omgeven door een uniek, kobaltkleurig aura. Ze kreunde mijn naam als een verzuchting.

Ze zei: ‘Ted.’

Ze zag de haarband, de oorringen en liet er – alsof ze te veel hunkering prijs gaf in het uiten van mijn naam – ‘de zwarte rover’ op volgen. Bezet met deze epitheta voelde ik me de slechterik uit een kindersprookje, maar een paar minuten later begreep ik dat ze me in dat beeld ving en zichzelf citeerde. Nog steeds met de haast van de reiziger zei ze dat ze in de uren na onze ontmoeting een gedicht voor me schreef. Ze ging zitten, haalde twee volgeschreven vellen papier tevoorschijn – ik zag een glimp van haar handschrift, de puberale rondingen van een bakvis – en stelde me met een Amerikaanse tongval voor aan haar beeld van mij, een vrouwenverblindend roofdier, een zwarte panter die haar achtervolgt.

“Op een dag zal hij mijn dood worden.”

‘Ik hoop niet dat je helderziend bent,’ grapte ik toen ze klaar was en me opeens bedeesd aankeek.

‘O, maar dat ben ik wel,’ zei ze volkomen ernstig.

Honderden voorbeelden zal ik krijgen van haar gelijk, van dat griezelige vermogen andermans gedachten te lezen, gebeurtenissen te voorspellen, gevaar te ruiken, op kilometers afstand te weten wat ik doe, denk, meemaak. Erfelijk belast met de zienersgaven van mijn moeder, laat ik me niet afschrikken door dit talent. Het geeft me het gevoel opnieuw begeleid te worden door een beschermengel, in een vanzelfsprekend contact met de afwezigen.

We zaten tegenover elkaar, pratend, luisterend, ontdekten de ene verbazingwekkende overeenkomst na de

andere, de gedeelde liefde voor Yeats, Blake, Lawrence, Dostojevski. Ze studeerde summa cum laude af met een scriptie over het dubbelgangersmotief in zijn werk en vertelde bevlogen over het duivelse schaduw-ik, die zwarte kant van onszelf, onze ondergang, onze dood. En dat ze nu met Racine bezig was, met de passie als noodlot in *Phèdre*, natuurlijk ook mijn continentale lievelingsstuk. Voordat we het wisten spraken we om en om, citeerden onze favoriete alexandrijnen – zij in de rol van de waanzinnige zelfmoordenares Phaedra, ik als de vals beschuldigde Hippolytus – de aankondiging van een fatale rolverdeling, toen al. Gierend vertelde ze dat ze drie weken geleden het essay over *Phèdre* terugkreeg van haar lievelingsdocente en mentor op Cambridge. In de kantlijn had die een opmerking geplaatst over de iets te beperkte blik van haar studente op de passie als noodlot in deze tragedie, dat Racine er toch echt niet de holocaust van maakte die zij erin zag.

Omdat ik weet hoe wij, dichters, naar de territoria worden gelokt die een andere dichter met zijn geuren heeft afgeperkt en bezet, vertelde ik dat ze nu zat waar Dylan Thomas ooit zat, zich bezattend met de vader van mijn vriend Daniel. Ze stond op, knielde, kuste de houten vloer. En ik, die zo lang de vijand was van de liefde, viel met elk van de vierentwintig uren die ze me schonk dieper en dieper, viel voor haar, voor die beweeglijke, niet te fixeren schoonheid, voor het Massachusetts accent, voor mijn dubbelganger. Toen ze na de knieval voor de bard opstond om terug te keren naar het hotel, drukte ik haar tegen me aan, tilde haar op, draaide haar rond, kuste haar, voelde de sidderingen

van haar heftige opwinding, trok de geur van muskus diep mijn neusgaten in.

‘Blijf,’ zei ik.

‘Kom mee,’ zei ze.

Ik ging mee. Het was ondenkbaar dat we samen – ongehuwd – haar hotelkamer konden binnengaan, dus we schuifelden traag, ineengehaakt door de straten van Londen, hielden halt bij elke boom en struik, kussend, pratend, in elkaar graaiend.

Keer op keer streefde ze het brandmerk op mijn wang waarmee ze me van haar maakte, fluisterde: ‘Ik heb het gedaan, ik.’ Geestig, geëxalteerd, gedreven door het gretige verlangen zich te openbaren, vertelde ze hoe ze zevenentwintig dagen geleden zonder mij de nacht inging, wankelend aan de arm van haar chapeiron, en met zijn hulp over de met pijlpunten uitgeruste omheining rondom de campus klom. De omgekeerde nagels doorboorden haar handen.

‘Je was mijn kruisiging,’ zei ze – stralend, lachend – terwijl ze me haar opengesperde palmen toonde, ‘maar mijn stigmata bloedden niet.’

In de korte tijd dat ik haar onderging als een stormachtig wonder, had ik kunnen vermoeden welke rol mij in het dramatische narratief van haar leven was toebedeeld, maar de opmaat naar dit stuk had een tempo dat ik niet kon bijhouden, haar ogen hielden me als een verstart konijn gevangen in een bundel licht, haar stem maakte me net zo doof voor het schellen van de cimbalen als voor het huilen van de sterren. Wat me nog het meest betoverde was haar alchemistische talent de loden

feiten om te smelten en ze als gouden lava in de mal van een martelaarsverhaal te gieten. Ze haalde T.S. Eliot erbij, *The Cocktail Party*, en hoe ze zich boven op die spietsen de gekruisigde Celia Copplestone voelde, die “een manier van leven koos, die naar de dood moest leiden”.

Van kindsbeen af lees ik de wereld als een boek vol geheime, veelzeggende tekens, en op die avond versta ik elk omen als de voorspelling van een hemels verbond tussen een vrouw en een man die leven om te kunnen schrijven. Ze is een dichter, ze is mooi en geestig, belezen en bronstig, talentvol en grimmig, ze is geniaal en gevaarlijk.

Ik luisterde, glimlachte, moedigde haar aan – wees niet bang, vertel me alles. Ze keek naar me op, een paar centimeter maar, bijna zo lang als ik. Ik veegde de dikke, blonde pony uit haar gezicht en legde opeens de leestekens bloot van haar oerverhaal, de accolades aan de slapen, waarvan ik nog niet wist dat ze correspondeerden met het uitroepteken onder haar rechteroog. Nu ik er de pancake van had afgelikt glom het litteken sepiakleurig in het schijnsel van de buitenlamp. Ze leek even onthand, beschaamd, maar de drank, de koning van de onverschilligheid, won.

‘Tweeënhalf jaar geleden pleegde ik zelfmoord,’ zei ze opgewekt, ‘en hier ben ik dan, zo goed als nieuw.’

Ik had daar afscheid kunnen nemen, weg kunnen lopen uit dit verhaal, kunnen vluchten voor de schrijver ervan, voor het leitmotiv van mijn personage, kunnen luisteren naar de stem die me waarschuwde voor het noodzakelijke vervolg, afgedwongen door de logica van

de intrige, maar ik werd er juist dieper in gezogen, aangetrokken door het gevaar, onweerstaanbaar gelokt door de zang van de sirenes.

Eenmaal bij de ingang van het hotel kon ik haar onmogelijk loslaten, het was ondenkbaar dat we apart de nacht ingingen, we zaten aan elkaar vast in een verbeten verstrengeling, en zo, aan haar gekleefd, gebukt verborgen onder haar regenjas, smokkelde ze me langs een suffende receptionist het hotel binnen, zenuwachtig giechelend als een opgeschoten puber.

We minden als giganten, bijtend en gulzig. Ongeduldig zocht ik naar de geneugten van haar prachtig gladde, soepele lichaam, kronkelend als een slang, zoveel smaller en fragieler dan het maangezicht deed vermoeden. Ik bedekte haar mond om de kreten te dempen waarmee ze onze schuilplaats kon verraden, en toen ze uitgeput naast me lag moest ik mijn adem in haar blazen om haar weer te laten spreken.

Nagloeïend van de seks, loom en afstandelijk, vertelde ze over de dood van haar vader toen ze acht was, over haar moeder, broer, inwonende grootouders, de Duitse afkomst, de depressies, Dr. Beuscher, de afwijzing van een verhaal, het niet toegelaten worden tot een begeerde schrijversworkshop, dat het verlangen om te schrijven voor haar hetzelfde was als het verlangen om te leven, het een niet zonder het ander ging, ze ophield van het leven te houden toen haar verbeelding dood leek, ze bang was nooit meer een zin op papier te krijgen. En dat ze stiekem hoopte dat de elektroshocktherapie die verlamming ongedaan maakte, de stroom het verdoofde

talent opwekte, de motor van de verbeelding aansloeg, ze als Lazarus zou opstaan en zou schrijven.

Ze zei dat ze kort na onze ontmoeting besloot die therapie tot in detail te beschrijven, lichtvoetig, wars van sentimentaliteit, en het verhaal aan ons tijdschrift aan te bieden.

‘Geef het aan mij,’ zei ik.

Ze beschreef de elektrocutie als een mislukte grap, spotte met de onverschillige beulen die haar als een beest afvoerden naar een ondergrondse ruimte, met leren riemen vastbonden op een tafel, haar hoofd – haar tempel – met een dradenkroon van elektroden aansloten op het martelwerktuig, zonder verdoving of waarschuwing de hendel overhaalden, 450 volt door haar hersens joegen, haar dromen uiteenreten en de tere huid bij haar slapen verschroelden. Met de geur van verbrand vlees in mijn neus – mijn arm kind, mijn meisje – kuste ik de toppen van mijn vingers en legde ze op de aanhalingstekens van haar drama. Ze vertrouwde me, liet het toe, sloot haar ogen, zuchtte. Toen ze ze weer opende glansden ze van een oud verdriet, maar ze hernam zich – daar wilde ze niet zijn, ze wilde weg van die pijn, terug naar de zelfspot waarmee ze al een leven lang alles draaglijk maakte – en ze vertelde hoe ze die ochtend even had gedacht dat ze opnieuw geboren werd, herrezen uit een kortstondige dood.

‘Sterven en herrijzen,’ smaalde ze, ‘daar ben ik werkelijk goed in, je kan wel zeggen dat ik er Gods eigen Zoon in overtref.’